

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
31 Iuliu st. v.
12 August st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 31.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Când imi reamintese...

Când imi reamintesc cu jale
Al teu suris, privirea ta,
Ce din a plângerilor vale
In raiu ades me transportă;
Și când gândesc că acea privire
Ași pentru altu-a devenit
Cereșe isvor de fericire,
Pe când eu sunt nefericit :

O stâncă grea atunci imi pare
Că-apasă crâncen al meu sin,
Se plâng imi vine cu 'ntristare
Și lung din suflet să suspin,
Să blastem sôrtea ne'ndurată
Și ênsuși scump numele teu
La care me 'nchinam odată
Mai mult decât lui Dumneșeu.

Dar plâns, blâstem și suferință
Le ascund și le innec in pept.
Să blâstem ași a ta ființă
Plângend, ar fi ore cu drept?
Că sufer încă pentru tine
A mea e vina, nu-i a ta:
De ce nu sânt stăpân pe mine,
De ce nu pot a te uită?

P. Dulfu.

Féta bancherului.

— Comedie în 3 acte, după LE DUC JOB. —
(Urmare.)

ACTUL II.

(Salon. La stângă in planul prim o consolă cu oglindă și o ușă la al doilea; un scriitor, un fotoliu. La dreapta, o ușă la primul plan și o ferestă in al doilea; un divan și alt fotoliu. Pe scrin hârtie, negrăla, un album de fotografii. Altă ușă in fund. Mobilă de lucș.)

Scena I.

BORUZESCU. GRAMADESCU.

BORUZESCU.

De sigur e o nenorocire, dar ce vrei să faci bă-
etul?

GRAMADESCU.

Nimica : să stea cu brațele încrucișate și să plângă
pe repositul.

BORUZESCU.

Ce? Este necuviincios să-i pară rău după mórtea
unui amic?

GRAMADESCU.

Nu, nu pare cuvincios să nu se determine la
ceva.

BORUZESCU.

La ce?

GRAMADESCU.

Să plece indată la București, să veadă decă a re-
mas ceva după repositul și să reclame la tribunal plata
datoriei.

BORUZESCU.

George a murit aprópe in miserie și mai vrei ca
Luncean să-i infameze memoria pe la tribunale?

GRAMADESCU.

Ba bine că nu. Ș-apoi decă George a murit in
miserie, tată-seu e fórte avut : reclame dela el indată.

BORUZESCU.

Domnul Ibanescu este de mai mult timp in străi-
netate.

BORUZESCU.

Dar averea e de față, in țără.

BORUZESCU.

Ibanescu este un avar.

GRAMADESCU.

Dar cine perde făcend o incercare?

BORUZESCU.

Ce fel, cumnate? Ibanescu nu datoreșce nimica
lui Luncean și Luncean nu-i póte cere nimica. Pupilul
teu avu intr'o đi satisfacțiunea și onórea de a se purtá
cavaleresce, ca om onest, ca bun amic, cu prețul a
4000 galbeni. Uite, îți spun drept asemenea satisfac-
țiune, asemenea onóre nu-mi par scumpe cu așa preț.

GRAMADESCU.

De minune, domnule Boruzescu; ne-am înțeles...
Să nu mai vorbim de asta! Cu plecáciune!

BORUZESCU.

Ascultă. Mi se pare că te-am audit spunend, că
mâne vom avé la prând pe domnul Lazár Sorean.

GRAMADESCU.

Și ce?

BORUZESCU.

Este trebuință ca mâne chiar să nu-l mai țini cu
vorba.

GRAMADESCU.

Cum, să nu-l țin cu vorba?

BORUZESCU.

Nu țî-a cerut mâna Iuliei?

GRAMADESCU.

Și Ț-am spus deja, că decisiunea mea este nestrămutată. Voiesc... Înțelege! Voiu ca fiica mea să se mărite cu Sorean.

BORUZESCU.

Să ne înțelegem, cumnate! De ce e vorba: să măriți pe Iulia, ori s'o vinți?

GRAMADESCU.

Asemene întrebare...

BORUZESCU.

Să-ți măriți feta după ori-cine destul acela ori-cine să aibă bani, nu este a o mărită, ci mai adevărat a o vinde.

GRAMADESCU.

Dar decă ea nu reluză să se mărite.

BORUZESCU.

Apoi ecă tocmăi fructul educațiunii ce dai fiilor tei. Ionel voiesc să se însore cu o femeie având 20,000 galbeni zestre și Iulia cu un banchier... pentru că la amândoi și lui Ionel și Iuliei le ai inculcat aesioma, că banul este singura fericire de pe pământ și că un matrimoniu binecuvântat, cum s'ar dice de un poet, de Mercur, nu mai are nevoie și de aprobarea lui Cupidon.

GRAMADESCU.

Și de ce me rog să nu se impace în o căsătorie amorul și interesul?

BORUZESCU.

Nu sânt încă trei luni, Sorean eră logodit cu Zanfira Valinescu și fiul teu iubiă ca un nebun pe Matilda, er Iulia abia cunoscea pe Sorean. Astăzi fiul teu trece logodnicul Zanferei, eră Sorean, refusat de Zanfira, se otărăse a luă pe Iulia ta. Așa că lucrul este natural? Este posibil ca Ionel să iubescă pe Zanfira, Zanfira pe Ionel, ori Sorean pe Iulia, seu Iulia pe Sorean?

GRAMADESCU.

Zanfira și Sorean au capital mai bun decât fiii mei. Gândesc că decă băntesci că ai mei fac pasul din interes nu tot din interes se apropie de ai mei Zanfira și Sorean?

BORUZESCU.

Te înșeli. Mi-este permis să presupun, că Sorean și tatăl fetei doresc să-și sporască, prin căsătoriile aceste, creditul în piață, încuscându-se cu un om ca tine, a căruia onorabilitate în negoț este proverbială în Bucuresci.

GRAMADESCU.

Ce le trebuie lor umbra mea?

BORUZESCU.

Cine scie ce pot să ascundă sub ea.

GRAMADESCU.

Ți-le incai acum ca sânt niște hoți.

BORUZESCU.

Apoi o s'o dice, cumnate. Sorean e un om fără de consciință, rece și egoist, capabil d'a vinde și pe Dumneșeu, ca Iuda, numai să i se deie preț bun. Cât pentru celalalt banchier greco-bulgar, care de ieri alalta ieri se ivi la Bucuresci ca o pasere de rău augur, te rog să observi numai că istoria dsale este nițel cam confusă și că dlui încă n'a găsit cu cale d'a o limpeși.

GRAMADESCU.

Când e vorba de onore, nu vei pute să negi, că sânt și eu tot atâta de esigent și de delicat, cât și tine. Probéză-mi cu fapte că domniile acestia nu merită stima noastră și vei vedé cum le dau pasport, răpede, răpede.

Că din contra, apoi nunta lui Ionel se va face peste o săptămână și a Iuliei cel mai târziu în luna viitoare.

BORUZESCU.

Și tu nu voi da aprobarea mea.

GRAMADESCU.

Da ce manie este și asta de a dori ca să nu se căsătorească copiii mei?

BORUZESCU.

Nici o manie, dragă cumnate. Ceea ce voi este ca Ionel să se însore cu Matilda și Iulia...

GRAMADESCU.

Ceea ce vrei este cu neputință.

BORUZESCU.

Și cu toate aceste a fost visul de aur al nevestei tale, al repositiei mele sorori. De ar trăi ea...

GRAMADESCU.

Nu-mi mai vorbi și de ea. că Țeu turbaz de ne-caz. Auți, acți! să mărit pe Iulia cu Luncean, cu chel-tuitorul acela, care viseza în picioare, cu un domnișor incapabil d'a innodă o pungă, cu un nauc, care drept totă profesiune în țera sa n'a găsit decât milităria... Auți? în țera în care bugetele sânt pline numai de lefi, în timpul când s'au creat atatea vaci lăptose, ba la regii de tutunuri, ba la căi ferate, spirtose, credite urbane, rurale, auți, să se ducă, ca cel după urmă îm-puşcă n lună, la oste, să ajungă...

BORUZESCU.

Sublocotenent, implantând fanionul pe murii Opazeului!

GRAMADESCU.

Asta e un om *positiv*?... E un om care după ce s'a ruinat pe sine-și, ar ruina și pe soția sa, numai să-și facă gustul d'a face vre-un serviciu unui amic!

BORUZESCU.

Celalalt va ruina pe Iulia, vrând să jumulescă pe aproapele seu.

GRAMADESCU.

Ceea ce este sigur este că acum Ionel nu are mai avut, eră celalalt pe fiece și nu s'ar...

BORUZESCU.

Compară și inima unuia cu a celuilalt.

GRAMADESCU.

Nu încap asemenea comparațiune. Valoarea inimei este imaginară, și eu me Țiu de ceea ce e pozitiv, numai de pozitiv eră nu de visuri de poeți. Dară degeba ne mai sfăduim. Luncean nici nu iubesce pe Iulia.

BORUZESCU.

Ba da.

GRAMADESCU.

Ba nu.

BORUZESCU.

Ba da.

GRAMADESCU.

Cui a spus-o? Nici odată nimeruie.

BORUZESCU.

Nu.

GRAMADESCU.

Apoi atunci...

BORUZESCU.

Apoi atunci o iubesce.

GRAMADESCU.

Și nu cumva și Iulia iubesce pe domnul Luncean?

BORUZESCU.

Da!

GRAMADESCU.

En o taci!

BORUZESCU.

Il iubesce fără să scie.

GRAMADESCU.

De minune, ea nu scie că-l iubesce și dta scie această.

BORUZESCU.

O se veți însu-ți.

GRAMADESCU.

Cu plecaciune (ese repede sp...)

Scena II.

BORUZESCU. LUNCEAN.

BORUZESCU.

(Greu o să cârnescă din loc... Da are să se dea la brazdă, că n'are incotro. (Lui Luncean, care vine prin ușa dela dreapta). Ecă, ai otărit în fine să te ariți la lumina soarelui Sinaian?)

LUNCEAN.

A sosit Ionel dela București și voiesce să me vedă, și cum nu voui să me cert cu dânsul... (Se lasă abătut pe fotoliu de lângă divan.)

BORUZESCU.

Să te cerți?

LUNCEAN.

Nu scii cât a ris de supărarea mea. A plânge mórtea unui amic trebuie să fie lucru foarte de ris?

BORUZESCU.

O fi cercat să te distragă.

LUNCEAN.

Póte. (Pausa.)

BORUZESCU (apropiându-se de el.)

Iulia m'a întrebat de mai multe ori de tine.

LUNCEAN (animându-se.)

Cu adevărat?

BORUZESCU.

Da; căci te iubesc mult!

LUNCEAN (abătut.)

Da, mult.

BORUZESCU.

A! scii că se mărită?

LUNCEAN.

Sciu.

BORUZESCU.

Cine ți-a spus?

LUNCEAN.

Ea însăși.

BORUZESCU.

Mirele e o persoană destul de vulgară, puțin stimabilă. Imi pare rău. Dar ție?

LUNCEAN.

Și mie.

BORUZESCU.

Pecat, o fătă așa de frumoasă... Căci e pră frumósă, nu-i așa?

LUNCEAN (indiferență prefăcută.)

De sigur, pră frumósă.

BORUZESCU.

Și atât de grațiosă, atât de simpatică, hei?

LUNCEAN.

Da.

BORUZESCU.

Sărăcuța, merită mai bună partidă... nu e așa?

LUNCEAN.

Da, domnule, da.

BORUZESCU (pune o mână pe umărul lui.)

Luncene.

LUNCEAN (resare.)

Ce este?

BORUZESCU.

Privesce-me în față!

LUNCEAN (il privesce tulburat.)

De ce?

BORUZESCU.

Iubesci pe Iulia?

LUNCEAN (cu abandon și sculându-se.)

Oda, ca un nebul, din tot sufletul.

BORUZESCU.

O sciam de demult.

LUNCEAN.

O scieai?... Cum ai putut ghici?

BORUZESCU.

Te cunosc mult, pentru că te iubesc mult.

LUNCEAN.

Ca un al doile tată.

BORUZESCU.

Tocmai. Și ce cugeți să faci?

LUNCEAN.

Să me duc de aci.

BORUZESCU.

Spusu-i-ai ceva?

LUNCEAN.

Da.

BORUZESCU.

Ce?

LUNCEAN.

Nimica.

BORUZESCU.

Ține să se mărite cu un astfel de om?

LUNCEAN.

E bogat, a sciu să se facă bogat. Pentru dânsa asemenea om e mai înțelept decât Salomon.

BORUZESCU.

Trebuie s'o deșteptăm îndată.

LUNCEAN.

Nu, nu... las-o.

BORUZESCU.

S'o las? Așa o iubesci? Trebuie să dea pasport dlu Soran.

LUNCEAN.

Cu neputință...

BORUZESCU.

Și să te iubescă pe tine.

LUNCEAN.

Și mai cu neputință.

BORUZESCU.

Și să se mărite cu tine.

LUNCEAN.

Dacă ai scii ce rău imi faci cu asemenea glume!

BORUZESCU.

Nu e gluma. Vorbesc foarte serios.

LUNCEAN.

Cum? Creși dta serios că este posibilă?

BORUZESCU.

Ba probabil.

LUNCEAN.

A! de ce nu pot să cred și eu?

BORUZESCU.

Acăsta căsătorie îți convine ție care o iubesci...

LUNCEAN.

De-mi convine?

BORUZESCU.

I convine și ei care te va iubi și va fi fericită lângă tine.

LUNCEAN.

O asta e adevărat, voui face o fericită.

BORUZESCU

Ș-apoi și mie, care încep a pogori delul vieții, imi convine se o adun în giurul meu, să fiu fericit din fericirea voastră.

LUNCEAN.

De ce nutresci însă în mine speranțe nerealizabile?

BORUZESCU.

Dacă nu vrei dora să te însori cu Iulia...

LUNCEAN.

Eu?!

BORUZESCU.

Dacă preferi s'o iea altul...

LUNCEAN.

Eu?!

BORUZESCU.

Dacă-ți pare potrivit să abandoni bêta copilă ca

să o tărăscă relele sale inclinațiuni, și să ajungă la idolatria lucșului și plăcerilor?

LUNCEAN.

Am trebui s'o întorcem dela asemenea inclinațiuni.

BORUZESCU.

Ai oi însă-ți te cu ea, fie măcar numai din compătimitire, ca s'o scapi de asemenea inclinațiuni.

LUNCEAN.

Dumnia ta lași mintea să sbore pe calea visului.

BORUZESCU.

O să videm. Promite-mi numai să nu pleci încă din Sinaia și scrie la ministerul de război cerându-ți retragerea.

LUNCEAN.

Ce grabă este?

BORUZESCU.

Nici o grabă, dar fă ce-ți dic.

LUNCEAN.

Cum voiesci . . . oh! (Face un pas și se oprește.)

BORUZESCU.

Ce este?

LUNCEAN.

S'a deschis ușa la casa ei (se uită spre stânga.) Ea este! (Dă se fugă spre fund)

BORUZESCU (il oprește.)

Oprește-te.

LUNCEAN.

Te rog, nu me opri.

BORUZESCU.

Ce copil! ce copil (i pune mâna pe inimă.) Pare că ai aci o mașină cu vapor, așa bate.

LUNCEAN.

Te rog, lasă-me, lasă-me!

BORUZESCU.

Iubesci pare, că ai ave 15 ani!

LUNCEAN.

Așa se iubesc la ori ce vârstă. Nu este decât un chip de-a iubi (se duce prin fund.)

(Va urmă.)

V. A. Urechia.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindicate. —

(Urmare.)

După ce vedurăm documentele și părerile dlor Miklosich și Tomaschek despre origina „Rusale“-lor (Rosalia), trecem a împărtași aci și credința împreună cu instituțiunile respective la Daco-Români. Împărtașirea o facem în estras din tractatul nostru (încă nepublicat): „Dinele, cultul, sacrificiul și origina lor în lumea romană“, în care am constatat a esistă 29 de nomenclaturi (numiri), respective de cete de ține la Daco-Români.

Cuvântul „Rusale“ precum mai sus vedurăm însemnă la Români: a) Pogorirea Duhului Sânt; pentecoste lat., pentecote fr., Pfingsten germ., dar trebuie știut, cumcă poporul român întrebuințază numai cuvântul „Rusale“ pentru terminul bisericesc „Pogorirea Duhului Sânt“ și cumcă de acest din urmă nu are cunoștință. Deci chiar din acesta împregiurare se documentează cumcă originalul este la Daco-Români, era nu la Slavi și Greci, de ore-ce acestia în idiomele lor moderne au și alte nomenclaturi pentru srbătorea creștinăscă Rusale d. e. sfiatki pol. duhovu deni rusesce; letnice, swatodusni, swatky boem.; duhovi și troici srb.; πεντηκοστή neogr. În întreg dicționarul neogrecesc nu se află cuvântul ρουσαλία. Drept aceste cuvântul „Ru-

salija“ și „Rusalky“, caută să fie un ce numai accidental și împrumutat în limbele slave moderne. b) Cuvântul „Rusale“ însemnă precum am spus mai înainte și un fel de ține, mai mult reuțăcioșe, cari domnesc pe timpul „Rusale“-lor. În privința acestor ține are poporul român un cult întreg și o instituțiune de cea mai veche anticitate, care nu se află la alte poporă.

„Rusale“-le, „Todorusale“-le (Todorusele) și „Rusitori“-le formază o treime pentru una și aceeași cetă de ține. „Rusale“-lor premerg „Todorusale“-le și le urmăză „Rusitori“-le, cari din urmă încheie srbătorea și dominiul Rusale-lor. Rusalele sunt ține cari domnesc pe timpul srbătorelor de asemenea nume (se dice că dominiul se ar estinde o săptămână înainte și o săptămână după Rusale) peste totă lumea romană. Ele domnesc nu numai pe pământ, ci și în ape și în arbori. Dacă în țilele Rusale-lor călătorește cineva pe apă, ori se scaldă în apa și se innecă, atunci dice credința poporului: că l'a innecat Rusalele, pentru că le-a conturbat în apa lor. Dacă în țilele Rusalelor se sue cineva într'un cireș spre a culege cireșe și cade de acolo și se vatămă, atunci crede poporul: că l'a trântit Rusalele pentru că le-a nepăciuit suindu-se în acel cireș. Dacă în țilele Rusalelor (mai vartos luni) plecă cineva în călătorie, și spăriându-se caii restornă cocia (trăsura), o frâng și vatămă pe omenii aflători în cocie, atunci crede și dice poporul: cumcă Rusalele au spariat caii și au trântit omenii, fiind că au dat peste mesele tui-nei, adecă peste mesele lor, peste jocurile și petrece-rile lor aședate la respântii (drumuri încrucisate). Todorusale-le seu Todorusele sunt rupte din Rusale, și sunt semnătura (chiar cuvântul Evei Moșorcă, muliere sciutăre din Ciova-romană din Bănat) Rusale lor uruncată cu 24 de țile înainte, ca să scie omenii ca vin Rusalele spre a păzi de ele. Între Pasci și Rusale sunt 48 de țile, deci în mijloc cad totdéuna pe meșteră respectiva Todorusele. Todorusele sunt împărțite în doue a srbătorei cei mari luminate, care ține dela Pasci până la Rusale. O altă socotă de asemenea rezultat spune, cumcă 14 țile înainte de Înălțarea Domnului (Ispas) cad Todorusele, dar astfel cât 14 țile rămân curate, sănătose și numai a 15 și a Todoruselor e necurată și vatămătore. La Todorusale nu este iertat a lucră nimic afară de: a) a sēmēnă cânepă, b) a face cerinile (țesturi de pământ, repotini) și c) a face untura oilor mestecată cu pelin (absinthium), boz și aiu (usturoiu), cu care untură se ung oile spre a fi ferite de rele. Omul care este pocit (Hechsenschuss germ.) de Rusale ori Todoruse, nu se pôte vindecă și nu are léc, până ără la Rusale, când prin o descântătore, carei în vis i s'a arētat descântecul special ad hoc, i se descântă de Rusale. În noptea spre Todorusale iau ținele astfel numite, din tôte florile léc, rumpēnd vērfulile florilor; anume rump vērfulile dumbranicului (umbranicului) melitis melissophylum lat., care flóre se numesc pe a locurea și „todorusale“; în țina de Todoruse veđi apoi la astfel de plante vērfulile rupte (ciantate). Rusalele după credința poporului sunt fete mari, feciore, cari la Todorusale se întănesc (intēnesc) cu Sânt-Toderii cari sunt feți frumoși, de unde se vede a proveni și numirea de Todor-rusale. „Rusitori“-le cad 7 țile (toddéuna sâmbēta) după Rusale, și atunci ies Rusalele din dominiu. La Rusitori în faptul țilei se duc de acasă „sufletele morților familiei“, ără inapoi în mormēt, ori în cealaltă lume de unde au venit la joimari și s'au aședat în chilla casei după ușa. Atunci la Rusitori des de dimineța până a nu rēsări sōrele se dă pomēna morților, care de a până în rēsăritul sōrelei nu au căpētat sufletele pomēna recerută, atunci se duc supērate luând în gură ocașă ori pesec. Unii identifică Rusalele în țilele astfel episcopul Melchisedec în tractatul:

Prima epistolă.

Literatura religioasă populară, în „Convorbirile literare“ anul 14 nr. 8 Iași 1880 pag. 296 în nota 7 vorbind despre „Jele“ dice: Ele-le sunt în imaginațiunea poporului niște spirite femeiești făcătoare de rău, care se numesc „Rusali“. F. Negruț: Cărțile tractatului despre „Călușeri“ face vorbă și de dienele „Măestre“ pe cari le identifică cu „Jele“-le, dicând că nisuiesc a vătămă pe Călușeri.

În legătură cu Rusale-le stau și „Moșii de Rusale“ împreună cu „Călușerii“, deci facem împărtășire și despre acestia. Pe ziua Rusalelor cad totdeauna și „Moșii de Rusale“, despre cari „Moși“ vezi: Calindarul meu iulian, gregorian, și popular român, care din urmă cuprinde în sine toate sărbătorile, datinile și credințele strămoșești legate de ori și care dă de peste an, pe anul 1882, anume vezi tractatul „Moșii seu sacrificiul morților“ — unde am arătat, cumcă „Moșii“ noștri sunt un cult al Larilor și Penașilor. La „Moșii de Rusale“ se dă pomână morților, sacrificând o oală nouă plină de lapte cu mămăligă, legând la mânușia olei o chită de flori, punând pe oală un colac și lipind de gura olei o luminare de ceară. Tot cultul acestor „Moși de Rusale“ se vede că se repeșese și la „Rusitori“ (precum vedurăm mai înainte) când es Rusalele din dominiu. Acesti „Moși“ seu sacrificiu morților, legat de Rusale nu este altă nimic decât cultul „Parentalia“ a vechilor Romani, care asemenea eră legat de „Rosalia“, precum documentează Tomaschek: Brumalia und Rosalia, Wien 1869 p. 374—378 și 379, despre care am vorbit mai înainte în acest tractat.

„Călușerii“, cari stau asemenea în legătură cu Rusalele, joacă pe sate la Rusale, o săptămână înainte și una după Rusale (pe a locuirea numai una săptămână după Rusale), va să dică joacă până cât ține dominiul Rusalelor. Sub timpul acela, când în faptă joacă Călușerii „mutu“-l (bloju-l) lor din timp în timp aruncă pe dâșii: boz, leustén, pelin etc., adică plante greu mirositoare, întru credința cumcă prin acea procedură devin scutiți Călușerii de vătămările Rusalelor, decă vor fi dat peste ele și le vor fi supărat. Spre a se feri de vătămarea Rusale-lor iau omenii la sine (în sin, la brău etc.) boz, leustén seu pelin, atunci când pe timpul Rusale-lor se sue în cireș spre a culege cireșie, ori se scaldă în apă etc. Jocul „Călușeri“-lor este un joc de despăcăuire și vindecare a omenilor și de curățire a locurilor și câmpurilor. Spre acest scop joacă Călușerii în pregiurul morboșilor (holnavilor) cari venind la dâșii și ne putând stă în picioare s'au aședat jcs la pământ; în decursul jocului calcă (ating) Călușerii cu picioarele pe morboși. Eră morboșii cari pot încă a stă în picioare, se prind între călușerii și joacă cu ei împreună (precum pot) spre a se despăcăui și însănătoșă. Călușerii sunt aleși feciori voinici din mai multe sate, de regulă 13 la număr cu vătavul în frunte, cari cutrierând satele pregiurului lor joacă jocul „Călușeri-lor“ la dorința omenilor, cari apoi dau daruri Călușeriilor. Se crede, cumcă musica cea adevărată a Călușeriilor este „cântecul (melodiile) dinelor“, de după care joacă Călușerii, dar lăutarii cei bătrâni, omeni buni din buni străbuni, cari erau curați la suflet, și au învățat chiar dela diene acele melodii, au murit și puțini următori au ramas după ei, de ore-ce lumea în zilele de astăzi e mai puțin curată. Călușerii după Cantemir (la Sulzer: Geschichte des transalpinischen Daciens) au știut să joace până la 100 de figuri, cari toate au format un joc mare gimnastic și eroic. „Călușeri“-i se vedă aș trage numele dela „Collini-Salii“ (Salii-Collini) a vechilor Romani, și jocul lor se vede a fi „ambulstrum“, „amburbium“ și „ambarvalia“. Cantemir: Descrierea Moldaviei, București 1875 pag. 142 ne împărtășese, cumcă Călușerii pe timpul seu au jucat cu

sabii scose (gole) în mână, și au putut să străpungă pe omul care i-a nepăciuit pe dâșii, și în atare cas după usul din vechime nu au fost nici o judecată. Asemene ne împărtășese, cumcă când s'au întâlnit în cale o ceta de Călușeri cu o altă ceta de Călușeri, atunci a trebuit să se bată la olaltă până ce a invins una din ele. Ceta invinsă remănea supusă 9 ani la cea invingătoare. Decă se întâmplă de remănea prin acesta bătaie vre-un călușer mort, pentru un atare cas nu a fost nici o judecată; a fost destul a constată, că a perit în Călușeri.

Acesta istorie și instituțiune a Rusalelor și a Călușeriilor la Daco-Romani, trebuie să fie foarte veche, de ore-ce încă în al VII-le seclă la conciliul bisericesc al șesele dela Trulo, se face pomenire despre Rusale ca despre o sărbătoare veche păgănească, care s'au sărbătat după Păsci. Teodor Balsamon, care a trăit în al XII seclă, în comentariul seu la canonul 62 ne împărtășese această știre. Dar cumcă cu sărbătorea Rusale-lor a stat în legătură și jocul Călușeriilor, despre această mărturisese Demetrios Chomatianos, arhiepiscop dela Oerida, care a trăit în al XIII seclă, și care în cartea sa *περὶ τῶν ῥουσαλιῶν* (la Miklosich: Rusalien pag. 2) ne împărtășese, în esențial, următoarele: Venind niște omeni (cutare și cutare) de origină din districtul Moliscului, și sosind înaintea dlui arhiepiscop al întregii Bulgariei (care avea reședința în Ochrida) a făcut mărturisire despre următorea fără-de-lege (abatere) dicând: După o datină veche domnitore în acel ținut, numită Rusalia, se întrunese după săptămâna Pogoririi Duhului Sânt (pentecoste) o ceta de juni, cari cutrierând satele de prin pregiur joca diferite jocuri cerând daruri dela locuitori. Astfel s'a tēplat și în anul present, căci organizându-se și armându-se acei juni au făcut producțiunile lor în acel mod prin pregiur (ținut). În trecerea lor prin sate au curs doi dintre juni la staul învecinat și au cerut brânză dela păcurarii, și *αετρεῖα*: acesta a implini cererea lor, din această cauză s'a escat certă și în urma omor între ei. După ce au povestit omenii respectivi această, au poftit să știe decă formeză casul o crimă, și decă sânt vinovați, ore trebuie să se supună pedepsei bisericesci spre curățirea sufletului lor. Biserica purcedând după legile canonice au judecat, cumcă ei nu au fi socotiți ca autori de omor. Spre acel scop s'a făcut publicare în acel ținut, cumcă vină întâmplării nu zace în vērșarea de sânge ci în jocul (călușeriilor) respectiv, și cumcă canonele bisericesci opresc și afurisesc atare lucruri (de ore-ce purced din desfrēnare), precum sânt Vota, Brumalia și Rusalia (*ῥουσαλία*) și altele acestora asemenea. Păpăuitorii au fost aflați de vinovați a fi făcut o faptă nedumnească, care nu se potrivește cu viața unui creștin. Din această cauză li s'au porâncit în genere a se reține dela atare petreceri. Au fost supuși însă pedepsei bisericesci spre a curăți pēta ce se nasce prin acea faptă, și a îndreptă eră inima spre a pute îndepărtă dela sine o astfel de lără-de-lege.

Se însemnă aci, cumcă orașul și districtul Molisc a esistat în părțile Pelagoniei, în valea rului Eriș... sub cōsta nordică a muntelui Bermios, va să dică Moliscul a esistat aprōpe de Bitolia (numit și Monastir) unde locuiesc până în di de astăzi mai mare parte Macedo-Romani, precum adevărese Hahn: Albanesische Studien, Wien 1853 pag. 34 care spune: „Auch in dem östlich von Ochrida liegenden Monastir und dessen Umgegend finden sich viele Walachen. Der Verfasser hörte sogar behaupten, das es um Ochrida und Monastir mehr Walachen als Bulgaren gebe“. Adecă: „Și în Monastir care zace spre răsărit dela Ochrida, împreună cu pregiurul seu locuiesc mulți Romani. Autorul (Hahn) a auzit încă a întări, cumcă în pregiurul Ochridei și a lui Monastir (Bitolia) esistă mai mulți Romani de cât Bul-

gari". Deci se adevărește, cumcă sêrbătorea păgânescă Rusale (*ρουσαλία*) împreună cu jocul Călușerilor legat de acesta sêrbătore precum ni le împărtășese Balsamon și Chomatianos sânt de origină macedo-română pe semiinsula balcanică, de ore-ce numai Românii au în limba lor până în ȕi de astăđi păstrată eschisiva numire de Rusale pentru Pentecoste (Pogorirea Duhului Sânt) și eschisivă instituțiune de joc al Călușerilor la Rusale.

Deci în reasumare se documenteză origina romană a Rusale-lor și a Călușeri-lor: a) din cuvântul „rosa“ (respunde „roza“), care sună în limba română „ruja“, și care este reprezentătorea colórei „roșie“ de unde s'a primit și numele. Din roșiu, roseus lat. avem format și „rușiétă“, „rușine“, „rușinat“ etc. deci „ruja“ cu „j“ în loc de „s“ este numai o dinamică desvoltare limbistică pentru mai bună sunare, din „rușia“, érá nu un împrumut din limbi străine. Di Miklosich „Rusalien“ pag. 20 ênsuși précunósce cumcă „ruza“ (resp. ruja) și „rosa“ în limba sêrbescă este un împrumut din limbile romane. Asemene procedură există și în limba francesă și italiană, adevă aflăm „roge“ „rouge“ fr. din „rubeus“ lat. apoi verbele „rogir“ și „rougir“ fr., „rogio“ ital. pentru „rubeus“ (Burguy: Grammaire de la langue d'oïl, Berlin 1856 tom. 3 glossaire pag. 327. b) „Rosalia“ (rozalia) seu *ρουσαλία* adevă: Rusale, ca sêrbătore de începutul verei, pentru aceia s'a luat numirea dela „rosa“ (roza) seu „ruja“, pentru că acesta tóre după Achilles Tatius: este frumșeta pământului, amina și ochiul plantelor, simbolul amorului și al Vinerii (Venus), amica muselor și a nimfelor (Dierbach: Flora mythologica pag. 157). După Nork: Etym. symb. mythol. Real-Wörterbuch, tom. IV pag. 185 este „rosa“ un simbol de amore consacrat Vinerii (reginei naturei), care este urđitorea vieții înfloritore. Drept aceste este justificată părerea mai sus împărtășită a dlui Tomaschek, cumcă „Rosalia“ a însemnat pe pământul Italiei o sêrbătore pentru începutul verei consacrată đesei „Flora“ seu „Venus“. Venus, ca „alma mater rerum“ este identică cu „Cibele“ în a cărei onóre au iucat „Galii“, cari erau un fel de „Călușeri“ (Nork: Etym. symb. mythol. Real-Wörterbuch, Stuttgart 1843 tom. I pag. 373—374). c) Cuvântul *ρουσαλία* (Rosalia) a intrat în grețitatea evului de mijloc numai prin limba macedo-română din semiinsula balcanică, precum mărturisesce mai sus chiar și Tomaschek, și acesta se demustă și din răspunderea lui „σ“ gr. ca „s“ érá nu ca „z“, pentru că numai limba română (a parte și spaniolă) nu răspunde pe „s“ între doue vocale ca „z“ precum rostese limba latină, italiană etc. d) Deci și din rostirea lui „s“ ca atare érá ca „z“ în *ρουσαλία* și „Rusale“, ambe formate din „Rosalia“ (Rozalia) lat. ancă se documenteză origina română a Rusalelor. e) Dar cumcă *ρουσαλία* în grețitatea evului de mijloc și „Rusale“ în limba noastră sânt de origină română, dovedese și jocul „Călușeri“-lor care se jócă la Rusale, și care există până în ȕi de astăđi numai la noi la Români și este strîns legat de sêrbătorea Rusalelor, și a existat ancă în vechime după cum mărturisesce mai sus Chomatianos, care a trăit în al XIII secul, numind acesta datină una din cele vechi. f) Jocul „Călușeri“-lor se vede a fi un joc de cult în onórea unui đeu seu unei đese, asemene cu acel al „Galii“-lor în cultul lui „Cibele“, asemene cu jocul „Cureți“-lor și a „Coribanți“-lor în cultul lui Jupiter, și asemene cu jocul „Salii-Colini“-lor (Coli-salii = călușeri) în cultul lui Marte. Și numele „Cureți“ însemnă „juni“. Jocul tuturor acestora a avut scopul de a curăț și a despăcătui satele, orașele și câmpurile (ambilustrum, ambarvalia), despre care acesta părere mărturisesce și Hartung: Religion und Mythologie der Griechen,

Leipzig 1865 tom. II pag. 203 etc. g) Cuvântul *ρουσαλία* seu „Rusale“ a fi de origină română se adevărește și prin aceia, cumcă Daco-Români și astăđi sacrifică la acesta sêrbătore „Moșilor“, adevă dau pomênă morților familiei, precum au făcut și Romanii cei vechi la „Parentalia“ legată de „Rosalia“ (veđi Tomaschek, mai sus). h) Pentru că la Români se află „Rusale“-le și personificate ca đine în genere, adevă nenumerate, cu o sistemă întregă de cult, care cuprinde în sine 28 de đile (Rusale-le, Todorusale-le și Rusitori-le), care personificațiune și cult nu se află la popórele slave. i) Pentru că numai Românii au în limba lor pentru „Rusale“ numai acesta numire, necunoscând alta, unde colo Slavii și Grecii au pentru Rusale alte numiri d. e. sfiatki, duhowi etc., și „Rosalia“ seu „Rusalky“ stau la ei isolate, având o altă semnificațiune mărginită și secundarie.

Deci credem a fi documentat, cumcă „Rusale“-le, nu numai că sânt de origină romană din Italia, dela „Rosalia“ fără vre-un intermediu slav, ci și cumcă în vechime prin coloniile romane, adevă prin limba macedo- și daco-română și în forma sa română s'a lătit acesta sêrbătore peste semiinsula balcanică, și tot prin acest canal și prin această forma a intrat și în grețitatea evului de mijloc, precum și la popórele slave.

Origina cuvântului „Rusale“ are pentru noi cu atâtă mai mare însemnătate, fiind că el este tot de odată și o nomenclatură din: terminologia-arheologică-creștină a limbei românești, prin care se dovedese cumcă Daco-Români au fost creștini în primii seculi a erei creștine, și cumcă sânt directe descendenți a coloniilor din Dacia tráiană (despre acesta terminologia-arheologică-creștină în limba română, vom publica un tractat special). În: Călindarul iulian, gregorian și poporal român, care din urmă cuprinde în sine tóte sêrbătórele, datinile și credințele strămoșesci, pe anul 1882 în un tractat special am documentat noi, cumcă „Colinda“ este un cult de sóre și are o însemnătate astronomică și călindarică, cumcă este de origină romană și cumcă prin intermediul daco-român sub forma de „koledo“ a trecut la popórele slave. Drept aceste în „Rusale“ și „Colinda“ avem doue cuvinte de cult și religione, de origină romană și de cea mai veche anticitate, pe cari dela Daco-Români le au primit popórele slave.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.

Prima epistolă.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 361. —

Prima epistolă!

Se 'nțelege, că prima epistolă de amor. El e dus la óste, ea a remas singură acasă, veșteđind de dor, de dorul lui.

De odată însé a sosit dela el o scrisóre, prima scrisóre.

Oh! cu ce palpitate de inimă a cetit-o! Și de câte ori a sărutat-o!

Dar trebuie și ea sê-i răspundă.

El a rugat-o așa de frumos, sê-i scrie îndată. Cum ar puté tăce!?

S'a și pus la mesă, ca sê-i scrie.

Dar scrisul merge greu, are în cap arâte idei și nu scie de unde sê 'ncépă?

Momentul acesta se represintă prin ilustrațiunea noastră.

I. H.

Diseursul presidențial al lui Iosif Vulcan

la deschiderea adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, la Lipova în 6 august 1883.

Onorabilă adunare generală!

Cu bucurie ieu cuvântul să deschid această adunare generală, căci am plăcuta ocaziune d'a pute să-lutăm aici numeroși aderinți ai culturii!

Un scop cultural v'a adunat, domnilor și dōmnelor, în acest loc. Ați venit să ascultați raportul anual al comitetului Societății pentru fond de teatru român despre progresul făcut dela înființarea sa și până'acuma; ați venit ca prin contribuiri materiale și spirituale, să facem cu toții erăș un paș înainte spre ținta: d'a pute să avem cât mai curând și noi românii un teatru național.

Cunoscem toți importanța acestui institut. Scim, că teatrul este un templu al artelor frumoase și o școlă a virtuții și moralei. Deci teatrul este o necesitate națională. Nimene nu contestează această. Dar unii dintre noi observă:

— Recunoscem, că teatrul național este o necesitate; însă noi avem și alte trebuințe, unele mai mari și mai grabnice: să realizăm întâiu pe acele!

Da. Avem o mulțime de trebuințe, căci multe ne lipsesc. Dar care e cea mai grabnică?

Școlă!

Etă cel mai indispensabil mijloc pentru deșteptarea, întărirea și înflorirea noastră!

Până ce nu vom săv avem pretotindene școli bune, până atunci nu putem să sperăm un progres general mai mare.

Deci școli ne trebuiesc.

Dar nu este și teatrul o școlă?! Nu are și teatrul misiunea d'a instrui?!?

Ba, da!... Și aici trebuie să constatăm, că teatrul pōte să devolteze o activitate mai lungă și pōte să dispună de un teren mai larg decât școlă; ba, de multe ori, are misiunea să suplinescă ceea ce școlă n'a făcut.

Școlă ne instrueză numai până la o etate orecare, teatrul — în totă viața; activitatea școlii se mărginesc între școlari, dar de învățăturile teatrului pot săv tineri și bătrâni. Și decât școlă nu ș-a putut îndeplini misiunea binefăcătoare; decât indiviți, generațiunii și clase au rămas în nesciință: tot le mai rămâne o școlă — teatrul!

Vorbind dară despre școlă, trebuie să înțelegem și teatrul, școlă cea mai mare. Creând școlă, caută să înființăm și teatrul, ca ele dimpreună, că soră și frate, săv își împlinescă mână'n mână frumoșa lor misiune.

Dar ni se mai țice:

— La înființarea unui teatru se cere un capital mare. Când se va adună acela?! Dōră nici nepoții nostri nu vor trăi atunci!

Adevărat! Capitalul cerut e mare. Dar tocmai fiind că e mare, trebuie săv începem cât mai curând a-l adună. Cu cât vom amână mai mult începutul, cu atăta mai mult va întârzi realizarea ideii.

O astfel de întreprindere nu se pōte face în doi-trei ani; dar fiind că nu se pōte în timpul scurt, săv țicem din capul locului, că nu este cu puțință și prin urmare săv nu facem nimica?!

Dar ni se mai țice, că suntem și săraci.

Recunosc, că nu suntem bogați. Și totuș pentru

plăceri private, pentru ambițiuni deșerte, pentru rivalități ridicule, vedem risipindu-se sume considerabile. Săv dōră numai când ni se cere pentru un scop filantropic concursul nostru, răspundem, că suntem săraci?!

Nu sărăcia formeză stavila în calea progresului nostru, ci un rău mai mare, o lipsă mai periculoșă:

Ne lipsesc armonia ce ar trebui săv conducă clăsele noastre inteligente la fapte mari, și în locul ei săv s'a încuibat disarmonia, care stinge în germene ori ce idee salutarie;

nu ne săv încăldește nobila ambițiune d'a ne întreci în fapte mari, ci am lăsat săv se încuibeză în noi indolența mortală, care a și început săv producă fructele sale funeste;

s'a cam stins din noi zelul de sacrificare, care din lucruri mici face minuni și realizeză ideile părăute imposibile, — ci vedem cu întristare, cum egoismul nărăv își reslăteșce din ce în ce mai mult corupțiunea otrăvitoare;

a cam scăpătat în noi conștiința demnității naționale, care ține sus și tare idiomul nostru;

nu prețuim de ajuns limba noastră, care străbunilor le eră mai scumpă decât viața, ba o neglijăm chiar;

nu săv dăm sprigin literaturii naționale, care a și devenit o fică vitregă a noastră;

pre mult vorbim și declamăm, dar puțin facem serios, căci ni-a slăbit adevăratul zel:

asta e sărăcia noastră!

Etă adevărata cauză, pentru care progresul nostru e atât de mic, în comparațiune cu acela ce săv pute săv așteptă!

Ori cât de bogați am fi, decât ni-ar lipsi acest atribut al progresului, nici odată nu ne-am de rezultatul dorit.

Inzeștrați odată cu acesta, orisonul viitorului nostru se va nsenina și sōrele înaintării va lumină tōte arteriile națiunii.

Atunci Asociațiunea transilvană și aradană, fondul Academiei de drepturi, școlile, teatrul și tōte institutele noastre de cultură vor înflori; căci atunci toți fiii națiunii vor sprigină cutare întreprindere națională. Fiecare din noi va contribui unde-l va atrage inima și mintea; fie-care pe terenul seu, dar toți își vor face datoria.

Astfel dară numai săv avem zel și vom vedē în curând înființat teatrul nostru!

În curând, căci scopul nostru de ocamdată nu pōte fi săv clădim îndată unde va un teatru stabil, ajustându-l cu tōte cele necesarii: ci la început caută săv ne mulțămim și cu un teatru ambulant.

Acesta va fi stadiul prim în realizarea dorinței noastre; până la stadiul al doile, care va fi înființarea teatrului stabil, vom mai săv multe de făcut.

Mai întâiu trebuie săv ne formăm actori și repertoriu. Vom creă dară stipendii pentru unii tineri săv săv studieze prin conservatoriile de declamațiune și de musică: astfel vom săv actori. Vom publică premii pentru piese originale: astfel vom săv repertoriu.

O trupă astfel compusă, provăduță cu repertoriu bun, supraveghiată și ajutorată materialmente de societatea noastră, ar da reprezentațiuni în tōte părțile locuite de Români.

Așă dară, de și deocamdată n'am săv un teatru stabil, am săv totuș un teatru. Și acesta, tocmai fiind că ar fi ambulant, ar pute săv și atragă spriginul din tōte părțile, căci toți săv pute săv bucură de el.

Un astfel de teatru, credem, că ar săv satisfacă de ocamdată dorința generală. Dar acesta săv pute săv realiză cu un fond, ce-l vom săv ave în doi-trei ani. Va

Pentru localul ședinței s'a pregătit, prin marini-mia dlui comerciant Nicolae Șerban, o șatră mare de scânduri și crengi verzi. Și în adevăr a fi fost trebuință de un local așa de mare, căci publicul adunat din toate părțile l'a umplut cu totul. De mult, s'eu dora nici odată nu s'a intrunit la Lipova, o intrunire românească atât de imponentă. Mai ales următoarele comitate erau reprezentate: Timișoara, Aradul, Cianadul, Bichișul, Carășul, Torontalul și Biharia.

Reprezentanții comitetului invitați la ședință, adunarea se deschise; despre adunare raporteză procesul verbal al ședinței, pe care-l trimit asemenea pentru acest număr.

După încheierea ședinței urmă

banchetul

tot în acelaș local. O pră frumoasă cunună de inteligenți luă parte la această festivitate socială, la care banda pompierilor delectă publicul cu melodiile sale alese.

S'au dis multe toaste frumoșe. Primul s'a rostit de către președintele adunării Iosif Vulcan pentru Majestățile Lor regele și regina și pentru totă casa domnitore; apoi dl avocat și membru al comitetului de primire din Lipova Desideriu Borbola salută prin cuvinte călduroșe pe reprezentanții comitetului, în numele cărora respunse I. Vulcan închinând pentru orașul Lipova și giurul seu, dl Dimitrie Roman a salutată pe dl dr. Marienescu ca pe fiul Lipovei, căruia dl Marienescu a respuns cu multă simțire, dl ieromonac Hamsea a închinat pentru popor, dl învățător Ioan Tuducescu pentru inteligență, dl ieromonac V. Mangra pentru președintele de onoare dl Alesandru Mocioni, primarul Lipovei dl Iuliu Mișciuc a salutată societatea în numele Lipovei, dl avocat Ioan Popoviciu Dessean pentru protopresbiterul Ioan Teran, protopresbiterul Constantin Gurban pentru înaintarea societății, dl I. T. Mera progresul literar, dl Marcoviciu pentru aradani, în numele acestora a respuns dl Ioan P. Dessean, dl adv. Simeon Dessean pentru progresarea ideii culturale, și alții, pe cari nu i-am mai putut însemna. A făcut bună impresiune și toastele pretorului d. Kapdebo și a protosilvanului erarial Székely.

Petrecerea se încheiă în mijlocul veseliei generale.

Concertul.

Petrecerea se continuă s'era într'un concert aranjat în favorul Societății de comitetul de primire.

Acesta se începă s'era la 8 ore, în preșința unui public imens, care s'a urcat cel puțin la șapte sute de persoane. Un entusiasm mai nemărginit abia se pôte întâmpina. Ineligința și popor, încântând împreună publicul cu arta lor și desfătându-se dimpreună la aușul muziceii, cântărilor și declamațiunilor s'evărșite.

Corul care a deschis serbarea este compus din inteligență, meserieși și popor. Eră o naltă plăcere a vedea această frațietate. Dar nu numai atâta, eră un ce înălțător a auși acest cor tiner, executând cu precisiune piesele din program. Aplause entusiastice incununau toate piesele executate.

Programul acestui concert s'a publicat deja în fôia această, vom constată dară pe scurt următoarele:

dna Emilia Pop n. Nicôra, măritată în Sătmar, actualminte petrecând cu consortele dsale la moșul seu protopopol Teran din Lipova, ne-a încântat cu doue piese classice, executate pe pian cu perfecțiune de artistă, ceea ce ne-a făcut să regretăm că cu ocaziunea adunării din Baia-mare n'am putut avé plăcerea s'o aplaudăm, precum sperasem atunci;

dșora Aurelia Jurma s'a ivit ca o d'émnă rivală în artă a dnei Pop, publicul încântat n'a cutezat să

pronuncie sentință, ci a aplaudat cu entusiasm ambele producțiuni ale dșorei;

o mare surprindere a mai fost rezervată publicului, prin jocul dester, sigur și briliant al dșorei Laura Borbola, o copilă (ier-te-ni-se indiscrețiune) abia de 13 ani; o admirațiune generală exprimată prin aplause viroșe și chemarea la lampă a fost respunsul general al publicului, care a vedut în această fetiță o mare artistă în viitor.

Au mai fost patru declamațiuni. Dșorele Adela Curtescu (în costum național), Iulia Jancoviciu, Mariôra Vuculescu și Aurelia Bichicean, ne-a mișcat inimile și simțirea prin declamațiunile lor drăgălașe. Care a fost mai frumoșă? E greu să alegem câte o flôre dintr'un buchet, pe când toate ne par de o potrivă frumoșe.

Serata s'a încheiat la 10 ore într'un entusiasm general, după care publicul s'a intrunit la o cină comună, care a durat până târziu.

Nôptea reuniunea de musică a dat serenadă diletantelor, precum și dlor Iosif Vulcan și dr. At. M. Marienescu.

Ședința a doua

s'a deschis în 7 august demineta la 10 ore și 1/2. Despre decursul ei raporteză procesul verbal al ședinței, aici amintesc numai, că viitoare adunare generală se va ține în Arad, unde inteligența română adunată în mare numer a invitat adunarea cu mare entusiasm.

De s'era va fi bal, mâne se fac excursiunile.

B a l u l

fu corôna petrecerilor sociale, arangiate din incidentul acestei adunări frumoșe.

Se deschise la 8 ore și 1/2 cu „Ardeleana“, după care se jucară apoi și alte danțuri naționale. Insufletirea eră la culme, căci s'a intrunit un public pră frumos din localitate și din giur, până chiar și din depărtare. Mai multe din dame purtau pitorescul costum național, care se mestecă drăgălaș cu colorile toaletelor cu codă. Eră o nôpte admirabilă, totul te încânta, căci pretotindene vedeai numai veselie și fericire.

Numai o scădere eră. Angustimea salei. Astfel cele o sută patru-deci de părechi dăntuitoare nu puteau juca cu plăcerea dorită. Cu toate aceste zelul jocului n'a slăbit și „Ardelena“ înainte de pausă tocmai de șapte ori s'a repetat.

Din damele presinte un prieten mi-a compus următorul buchet:

Dômnelle Emilia Pap n. Nicôra, Petronela Cornea n. Mișciuc (în costum național), Iulia Doge, Eulalia Borbola, Victoria Marienescu, Maria Simon, Balint, Maria Ile n. Nicôra, Silvia Conopan, Elena Popu, Maria Popoviciu, Sabina Székely, Maria Niculescu, Janca Vanay. Elisa Stanescu, Matilda Jurma, Ana Muntean, Teresia Beleş, Iulia Jurma, Elena Mera, Milena Hadgigi, Iriua Radnean, Dimitrescu, Popescu, Elena Boc, Maria Popoviciu, Ecaterina Cogiocar, Maria Ardelean, Elena Popu, Silvia Panea;

domnișorele: Adela Marienescu, Sofia Barbuș, Elisaveta Barbuș, Dragia, Victoria Muntean, Georgeviciu -- toate în costum național, parte din România, parte bănățenesc; Mariôra Vuculescu, Dragina Mera, Laura Borbola, Octavia Popoviciu, Dragia, Cornelia Beleş, Melania Balint, surorile Duma, Georgina Mișciuc, Victoria Onu, Aurelia Jurma, Maria Micula, Maria Cornea, Maria Popoviciu, Iulia Cismaș, Sofia Micu, Marta Maniu, Iulia Dragan, Emilia Caracioni, Iulia Gebeleş, Maria Jancu, Maria Poler, Ana Haghici, Silvia Dimitrescu, Aurelia Lazarescu, surorile Radnean, Branda, Pop, Popescu, Bugariu, Rosa Daliciu.

Demineta la 6 ore când scriu aceste șire, balul

ține încă și tinerimea jocă cu acelaș animo ca aseră la incepere.

*

Astfel se incheiara solenitățile naționale sociale din Lipova. Oșpeții toți se depărtază mulțămiiți și duc cu sine suvenirii prețioase de primire afabilă, ospitalitate frățescă și de mominte dulci.

Implinim dar o pră plăcută datorie, aducând tributul stimei năstre fraților din Lipova, cari cu zelul lor național au dat acestor solenități un avânt atât de nalt. Comitetul de bine primire a bine meritat, căci a câștigat Lipovenilor stimă și recunoscintă generală. Acest comitet in frunte cu veteranul și venerabilul protopop Rds. D. Ioan Teran, și având drept conducător pe dl comerciant David P. Simon, carele in calitate de vice-presedinte a condus tôte și a fost așa dîcînd sufletul acestei întreprinderi, a arătat ce pôte Lipova decă se pun in frunte bărbați de stimă generală. Asemene și ceialalți membrii ai comitetului au partea lor importantă la acest rezultat strălăcit. Dnii Desideriu Borbolă, Iosif Suci, G. Marienescu, Ioan Tuducescu, Darius Puticiu, Roman și alții, al căror nume imi scapă din vedere, au fost la înălțimea misiunii lor.

S'a făcut și o excursiune la via dlui Simon, unde cei presinți avură ocașiune a se desfetă nu numai in prospecul frumos, dar totodată și in gustul bun și ales cu care acest brav comerciant al nostru ș-a arangiat via și colna.

Adio!

C e e n o u ?

Byron. Dl dr. Absolon Todea, avocat in Cămpeni, ia 12 august va serbă cununția sa cu domnișora Sabina Const. Cotățianu, fiica dlui Marcu Cotățianu sub-juđe regesc in Reghinul-săseșc.

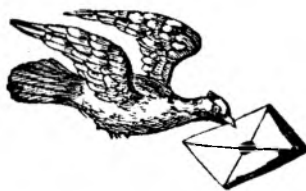
Ischia, a cărei capitală se numesce Borgo d'Ischia, este cea mai mare insulă de lângă Neapole și numeră 24.000 locuitori. Ea oferă cu frumoșă-i pozițiune, avînd in față-i golful de Neapole, cea mai minunată privire. Tôtă insula este din sorginte vulcanică. Dela Ischia vaporele duc la Casamicciola, cea mai însemnată localitate a insulei. Casamicciola este aședată pe o înălțime a cōstei și se află pe drumul care duc delat Ischia la Forio. Casamicciola este un loc de băi fōrte visitate delat jūniu pānă la septembrie. Este renumit pentru băile sale termale, pentru privirea-i frumoșă ce are pe mare și pentru excursiunile minunate ce se pot face. De aceea Casamicciola pōrtă numele de „La regina dei bagni” (regina băilor). Avea o poporațiune de 3700 locuitori. Cu vaporul se duc cineva in doue ore și jumătate delat Neapole. Spre Nord-Vest de Casamicciola se află localitatea Lacco, și dincolo de acēsta este Forio. Casamicciola, care eră visitată de familiile cele mai însemnate din Italia și chiar de oșpeți din Oriente, a fost acum mai de tot distrus. Și acum doi ani a suferit acēsta localitate stricăciuni din cauza unui cutremur, dar ele n'au fost așa mari.

Eticheta la curtea Angliei e tot așa de severă ca și in trecut. Ecă instrucțiunile tipărite in dosul scrișorilor de invitare la „Her Majesty's drawing rooms”: Prin ordinul reginei, dōmnele care se vor presintă la recepțiune vor trebui să fie in toaletă de curte cu mantilă și cōdă; podōba de cap va fi de pene, fōrte aparintă; penele vor fi albe sēu d'o culōre deschisă; penele negre vor fi suferite numai in cas de doliu mare;

mănușile vor fi de pele albă; rochia va fi decoltată; rochiile inchise pānă sus nu vor fi admise de cāt cu invoirea specială a reginei, care nu va acordă cererea de cāt pe baza unor certificate medicale.

Mulțămită publică. (Urmare.) 12) Bran: Dl Ioan Turcea pretor (7 abonanți). 13) Brașov: Dl Andrei Barsean profesor (26 abonanți), dl Lazar Nastasi profesor (30 abonanți). 14) București: Dl Ioan Alesiu (14 abon.), dl T. Maiorescu (35 abon.), dl M. Moiescu (8 abon.), dl Ioan Rădoi pres. trib. com. (13 abon.), dna principesă Sturbey (34 abon.), Societatea universitară „Unirea” (5 abon.), Societatea studenților in medicină (2 abon.), dl Gr. G. Tocilescu (54 abon.) 15) Buzău: Dra Lelia Demetriade (6 abon.), Frații D. și N. Opreșcu (7 abon.) 16) Cămpeni (Transilvania): Dl Iuliu Poruș preot (7 abon.) 17) Cămpulung (Bucovina): Dl Nicolae Cehovschi (14 abon.) 18) Caransebeș: Dl V. Măndrean, profesor (18 abon.), dl F. Musta protosincol (6 abon.) 19) Cața (Transilvania): Dl Ioan Mircea preot (4 abon.) 20) Cernăuți: Dl Nicu Lumicovschi catechet (15 abon.), dl Ilie Luța (3 abon.), dl David Muntean (19 abon.), dl I. Nimigean profesor (4 abon.) 21) Chișineu (Ungaria): Dl Mihai Velici avocat (11 abon.) 22) Cluș: Dl dr. A. Isac avocat (5 abon.) 23) Corbu (Transilvania): Dl Ioan Dobrea paroc (9 abon.) 24) Craiova: Dl dr. I. Banciu (14 abon.), dl dr. I. Raț (10 abon.), Onor. redacțiune „Vocea română” (14 abon.) 25) Drăgășani: Dl D. Constantinescu (20 abon.) 26) Drăguș (Transilvania): Dl D. Făgărășan cand. prof. (5 abon.) 27) Făgăraș: Dna Anastasia Popescu (16 abon.), dl Const. V. Pop v.-notar comit. (4 abon.) 28) Galați: Dra Elena Cernat (17 abon.), dl N. I. Petrescu (31 abon.) 29) Gherla: Dl N. F. Negruș redactor (20 abon.) 30) Giurgiu: Dl Lazar Angheliescu (10 abon.), dl Filache Vasilescu (7 abon.) 31) Hudeștii-Mari (România): Dl I. B. Palușan (4 abon.) 32) Iași: Dl Nicu Gane (60 abon.), dl Nicolae Ioan comerciant (19 abon.), dl George Scheletti (8 abon.), dl Pavel Zăhărescu (8 abon.) 33) Lipova: Dl Ioan Tuducescu invēțator (10 abon.) 34) Lugoj: Dl Ioan Madincea canonic (3 abon.), dl V. Popescu, cand. prof. (4 abon.) 35) Miercurea: Dl Ioan Droș protopop (3 abon.) 36) Michesasa: Dl Al. Neagoe (5 abon.) (Va urmă.)

Poșta Redacțiunii.

Dsiōrei L. V. M. in D. Căntecelē populare se vor publică.

Sibiū. Povestea s'ar fi publicat de mult, insē încă n'am avut spaciū. Cāt mai curēnd.

Dnei A. M. in G. Cu cea mai mare plăcere

Dsiōrei E. P. in M. S'a trimis la moment.

Călindarul săptămănei.

ȶiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sērbătorile.	Sōrele resare	Sōrele apune	
Duminecă	31	12	Sf. și dr. Evdoc.	4	59	7 10
Luni	1	13	Inchin. Sf. Cruci.	5	—	7 7
Marti	2	14	Sf. Arhid. Stefan.	5	1	7 6
Mercuri	3	15	Cuv. Păr. Isachie.	5	2	7 6
Joi	4	16	Sf. 6 Coconi d. Ef.	5	3	7 4
Vineri	5	17	Mart. Eusigen.	5	5	7 2
Sămbetă	6	18	(†) Sch. la față a Dlui.	5	6	7 —

Proprietar, redactor respunđator și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollősy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.

se dică, nu numai nepoții, dar încă și noi ne vom pute bucura de el.

Acăsta credință ni se inspiră prin crescerea fondului Societății noastre. Din rapoartele ce comitetul ve face prin secretariul și cassariul seu, veți afla, că fondul nostru s'a urcat deja la o sumă considerabilă.

Remâne la aprețuirea și zelul dvăstre, ca la adunarea prezentă fondul nostru să-și ia un avânt și mai mare și astfel să ajungem și mai aproape de scopul dorit...

Eu ve salut cu stimă și iubire frățească, și am onoare a deschide actuala adunare generală a Societății pentru fond de teatru român!

Societatea pentru fond de teatru român.

Proces verbal.

Adunarea generală din Lipova.

Ședința primă,

ținută în 6 august n. 1883 sub presiul dlui v.-president Iosif Vulcan.

Dl president invitat prin o deputațiune se presintă în mijlocul adunării dimpreună cu dl secret. dr. At. Marienescu și într'o cuvântare binesimțită arată însemnătatea și scopul măreț al acestei Societăți culturale, apoi declară adunarea din acest an de deschisă, și se alătură sub %.

Înainte de a trece la ordinea zilei protopopol Lipovii dl Ioan Têran salută adunarea cu cordialitate în numele Romanilor din acest oraș.

~~Trecându-se la ordinea zilei adunarea la propunerea dlui president~~

alege de notari ai ședințelor pe dnii dr. G. Crănicean și I. T. Mera.

II.

Secretarul Societății dl dr. At. Marienescu cetesce raportul comitetului despre activitatea acestuia în decursul anului espirat.

Adunarea ia acest raport la cunoscință și pentru esaminarea lui alege o comisie de 5 membrii în persoanele dlor: V. Mangra, Aureliu Suci, Demetriu Roman, Terențiu Raț și Constantin Gurban. Raportul comitetului se alătură sub %.

III.

Absentând dl George Szerb, cassarul Societății, dl Marienescu cetesce raportul despre mișcarea cassei dela ultima adunare generală, alăturat sub %.

Adunarea ia acest raport la cunoscință și alege o comisie de 5 membrii din dnii: D. P. Simon, Aug. Hamsea, Paul Tempea, Ioan Rusu și Al. Pecican și-i prădă raportul spre esaminare.

IV.

Adunarea procede la alegerea unei comisii pentru primirea ofertelor și inscrierea membrilor noi.

În comisia numită se aleg dnii: Atanasie Popu, S. P. Dessean, dr. N. Oncu, Georgiu Lazar și Teodor Papp.

V.

Dl president Iosif Vulcan cetesce actul prim din comedia dsale încă nepublicată: „Lăudăroșii“.

Publicul a ascultat cu viu interes lucrarea dlui president și la sfârșit a dat expresie recunoscinții sale prin aplause.

Ne mai fiind alte obiecte la ordinea zilei dl president inchide ședința anunciând ședința viitoare pe mâne și la 10 ore înainte de amieț.

Lipova, 6 aug. n. 1883.

President :

Iosif Vulcan m. p.

Notari :

*Dr. G. Crănicean.
I. T. Mera.*

*

Ședința II.

ținută în 7 august st. n. 1883 sub presiul dlui vice-president Iosif Vulcan.

Dl president deschide ședința la 10¹/₂ ore înainte de amieț și se trece îndată la ordinea zilei.

I.

Se cetesce procesul verbal al ședinței trecute și cu o mică modificare se verifică.

II.

Dl Vasile Mangra referentul comisiei însărcinate cu revidarea raportului ce comitetul a prezentat adunării generale cetesce referatul, alăturat sub %.

La propunerea comisiei

Adunarea ia cu plăcere la cunoscință, că fondul Societății a prosperat și în anul trecut într'un chip imbucurător.

Tot la propunerea acestei comisii

Adunarea decide a se lua cele mai aspre măsuri pentru încassarea competențelor fondului și anume: datorișii să se provăce prin jurisconsultul Societății ca în restiimp de 30 zile dela primirea convocărilor să-și achiteze datoriile lor, la din contră să se încasseze prin procedura procesuală.

Referitor la diplomele pentru membrii Societății

Adunarea în legătură cu hotărîrea adunării generale din Blăș an. 1880 decide a se preliminară 100 fl. pentru pregătirea acestor diplome. Diplomele se vor împărți gratuit, însă numai membrilor fundatori și celor ordinari pe viața.

Cetindu-se referatul comisiei dl Atanasie Tudescu propune că pe viitor să se facă cunoscută adunării și suma datoriilor active.

Se primesce.

III.

Acelaș domn referent aduce la cunoscință că dl Augustin Petculescu a adresat adunării o rugare pentru a i se acordă în favorul trupei sale teatrale ambulante un ajutor anual din fondul Societății.

Adunarea din considerare că un astfel de paș ar stă în contradicere cu § 21 din statutele Societății nu pôte lua petiția dlui Petculescu în considerare.

IV.

Dl Ioan Rusu raportorul comisiei pentru esaminarea ratiociniului cetesce referatul, din care se vede că averea activă a Societății e:

În papire . . . . . 31513 fl. 50 cr.
În bani gata . . . . . 57 fl. 36 cr.

31570 fl. 86 cr.

Ratiociniul se alătură sub %.

La propunerea comisiei cassarului i se dă absolutoriu; se decide mai departe ca pentru a se pute constată starea cassei fiecărui an trecut să se alature de aci înainte la ratiociniu procesul verbal al ultimei adunări generale.

V.

Raportul comisiei pentru adunarea ofertelor și înscrierea membrilor noi îl citește dl George Lazar. Din acesta se vede, că s'a colectat o suma de 476 fl. 35 cr.

Raportul se alătură sub :///.

Adunarea ia despre acesta act cu vie bucurie; și lista subscrierilor se alătură aici sub :///.

VI.

Cu privire la locul unde se se ține viitoarea adunare generală

În urma invitării inteligenții din Arad alăturată sub :////. se decide că adunarea generală din 1884 se se țină în Arad și anume în 28 și 29 august st. n.

VII.

Pentru verificarea acestui proces verbal

Adunarea alege o comisie de 3 membri în persoanele dlor: Ioan Țeran, Desideriu Bobola și George Lazar.

În sfârșit dl president prin cuvinte pline de entuziasm mulțămesc publicului pentru primirea cordială ce au făcut adunării și pentru zelul ce au dezvoltat întru înaintarea intereselor Societății și între aplausele generale ale adunării declară ședință închisă.

Lipova, 7 august st. n. 1883.

President :

Iosif Vulcan.

Notari :

I. T. Mera.

Membrii comisiei verificătoare :

Ioan Țeran.

Desideriu Bobola.

Georgiu Lazar.

Raportul comitetului,

cătră adunarea din Lipova.

Adunarea generală din Sigetul-Marmației, ținută în 7 și 8 august 1882 a ales comitet nou din următorii: Iosif Hosszu președinte, Iosif Vulcan vice-președinte, Vicențiu Babeș, Damian Dragonescu, Georgiu Serb și Vasiliu Jurca membri, și dr. At. Marienescu secretariu, și astfel acest comitet pentru prima dată se înfățișează înaintea on. adunării generale.

Comitetul nou, nu află de lipsa, ca să enareze istoricul acestei Societăți, pentru că nu, mai ce în anul trecut s'a făcut raportul istoric aci alăturat sub % și publicat în numărul 31 al „Familiei”, ci și va restringe raportul seu, numai la anul din urmă.

Activitatea comitetului în înțelesul statutelor stă numai din administrarea averii Societății, și din executarea decisiunilor adunărilor generale.

a) Cu referință la starea averii.

Starea averii până la adunarea din anul trecut, a fost :

a) în papire și libele . . . . . 27695 fl. 06 cr.
b) în bani gata . . . . . 19 fl. 47 cr.

la olalta : 27714 fl. 53 cr.

În anul din urma s'a sporit :

a) în papire și libele 3818 fl. 44 cr.
b) în bani gata . . . 37 fl. 89 cr.

adecă cu : 3856 fl. 33 cr.

astfel astăzi stă din . . . . . 31570 fl. 86 cr.
averea curată, carea mai deaprobe se va vedea în raportul cassarului.

b) Cu referință la decisiunile adunării.

a) Restanțele.

Un necaz și al comitetelor din trecut a fost starea restanțelor, adică tacele dela unii membri fondatori și ordinari pe viață, pentru că nu au plătit, ce au subscris, seu nu au garantat sumele, cu documintele de lipsă în înțelesul statutelor noastre. Adunările generale din trecut, acusi au incassarea restanțelor pe calea proceselor, acusi au recomandat comitetului, ca să pașescă cu atare cruțare. Resultatul acestor măsuri se vede din raportul avocatul Societății, și anume, pentru starea din 1882, sub 2 % și până la acea de aci sub 3 % și anume, că de și mai multe procese sunt prevedute cu sentințe seu împăcățiuni, în decursul anului trecut, din cei improcesuați, numai unul a plătit cametele. Deci dela votul adunării prezinte atârână încă cruțarea seu executarea sentințelor și împăcăciunilor.

b) Diplomele.

Comitetul nou, cercetând toate actele adunărilor generale din trecut, a aflat că toate decisiunile sunt executate, afară de acea din 9/21 sept. 1880 din Blaș. în carea se ordineză, ca membrilor fondatori și ordinari pe viață să li se deie diplome, fără ca comitetului să i se deie și o mai de aproape inviare. Acest comitet încă nu s'a putut rezolvă, ca să facă diplomele, pentru că nu află, că până la ce suma poate spesa spre acest scop, și că ore și acelora, cari au subscris sumele, dar nu le-a plătit, să li se deie diplome?

Deci comitetul așteptă și în cauza acesta îndrumări mai precise.

Budapesta 26 julu n. 1883.

În numele comitetului :

Dr. At. Marienescu
secretariu.

Iosif Hosszu
președinte.

Adunarea din Lipova

a Societății pentru fond de teatru român

s'a deschis, conform anuciului publicat în ziare, la 6 august st. n.

În ajunul adunării

deja a sosit mai mulți oșpeți, între acestia și represintanții comitetului Societății, vice-președintele Iosif Vulcan și secretariul dr. At. M. Marienescu.

La gara din Radna așteptă mulțime de popor, în frunte cu comitetul de primire din Lipova. Un „Sărăieșcă” puternic, din mii de gure, cutrieră aerul la sosirea trenului. Apoi represintanții comitetului Societății fure salutați prin cuvinte bine simțite și cortegiul. însoțit de aclamațiunile entusiastice ale poporului porni spre Lipova, care zace vis-à-vis de Radna, despărțită numai prin Mureșul care curge între aceste două orașe.

Trecând podul Mureșului, poporul și inteligența din Lipova, formând un spalier aclamă cu entuziasm oșpeții sei. Țer capela musicală a pompierilor intonă un mers.

Oșpeții aședându-se pe la cvartire, s'era publicul se întruni la otelul „Regele Ungariei”, unde petrecerea dură până târziu, cu veselie și bucurie.

Ședința primă

s'a deschis la dece ore înainte de mieznoapte, după ce publicul mai întâiu a asistat la serviciul divin, celebrat de Rds. D. protopresbiter Ioan Țeran, asistat de mai mulți preoți.